

FEBRUARI 1988 - NO.2
LOSSE NUMMERS f 3,75

**WETENSCHAP
CULTUUR EN
SAMENLEVING**

VU-MAGAZINE

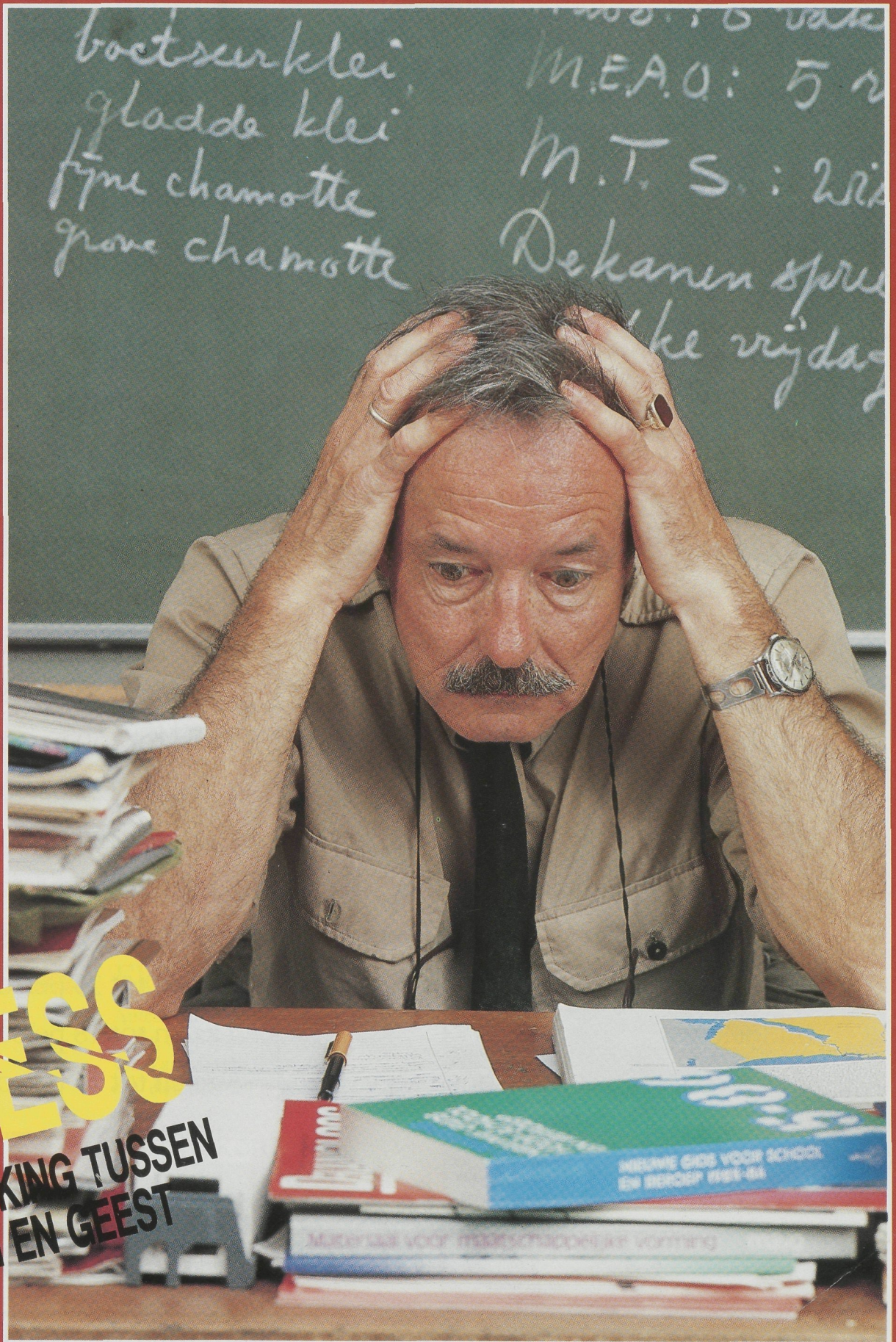
**SPIEDEN VANUIT DE
RUIMTE**

**DE PRIJS VAN
PLASTIC GELD**

**BANNING EN DE
DOORBRAAK**

**DE KRUISTOCHT
VAN BERT
DORENBOS**

STRESS
**WISSELWERKING TUSSEN
LICHAAM EN GEEST**

Het VU-magazine is een maandelijks uitgave van de Vereniging voor christelijk wetenschappelijk onderwijs

commissie van redactie

prof.dr.J.J.van Cuilenburg (voorzitter), ds.K.M.R.van der Beek, drs.H.J.Brinkman, mevr.P.Dondorp-Telkamp, dr.R.L.Haan, prof.dr.S.Huisman, dr.W.de Jong, prof.dr.J.Lever, dr.C.D.van Rooden, dr.C.de Ru, J.J.Tevel, prof.ir.E.J.Tuininga, prof.dr.P.J.I.M.de Waart

redactie

Ben van Kaam (eerste redacteur) drs.Gert J.Peelen Roeleke Vunderink red.secretariaat: Anneke Wijngaarde Adres redactie: De Boelelaan 1105 kamers 1D-10 en 1D-12 Postbus 7161 1007 MC Amsterdam-Bvt Tel.020-5482679 en 5487011

aan dit nummer werkten mee

Gerhard Broers, Thea Dukkers van Emden, Bram de Hollander, Erik Jurgens, Kees Keuch, Johan de Koning, Aad Meijer, Mark Mieras, Jules Prast, Frits Stoffels, Bram Vermeer, Peter Wolters.

abonnementen

Prijs jaarabonnement: f 38,50 Losse nummers: f 3,75 Adres administratie (voor abonnementen en adreswijzigingen): Postbus 7161, 1007 MC Amsterdam Tel.020-5483692 Betaling abonnement uitsluitend per toe te zenden acceptgirokaart. Bij onjuiste adressering a.u.b. verbeterd adresbandje terugsturen. Abonnementen worden voor onbepaalde tijd aangegaan en kunnen alleen worden beëindigd per 31 december. Opzeggingen dienen ten minste 1 maand voor het eind van het lopend jaar in ons bezit te zijn.

copyright

Het copyright van deze uitgave berust bij de uitgever. Artikelen mogen niet zonder toestemming worden overgenomen.

advertentie-exploitatie

Hans J.M. Röben Schaeapmanstraat 9, Postbus 232, 8160 AE Epe, tel. 05780-15141.

vormgeving en druk

Casparie

omslag

André Ruigrok

VU-MAGAZINE

Plastic

De opmars van plastic geld is niet te stuiten. Maar wie betaalt de rekening? De dreigende onrust in de bankwereld. **3**

Spieden

Waarnemingssatellieten kunnen vanuit de ruimte natuurrampen en hongersnoden voorspellen. Wie profiteert ervan? **8**

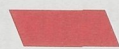
Dorenbos

"Een samenleving die de uitweg zoekt in rubber en niet in trouw, ontrafelt zichzelf." In gesprek met een omstreden evangelist. **12**

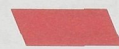
Stress

Hormoononderzoek bij ratten wijst uit dat angst en onzekerheid de kans op stress verhoogt. De wisselwerking tussen lichaam en geest. **16**

Doorbraak

Als geen ander was Willem Banning (1888-1971) bruggenbouwer tussen kerk en wereld. De doorbraak als levensideaal. **26**

Brieven

"Wolff en Deken zijn me vertrouwer dan familie", aldus prof. Buijnsters. De brieven van 'een weduwe en een oude vrijster'. **31**

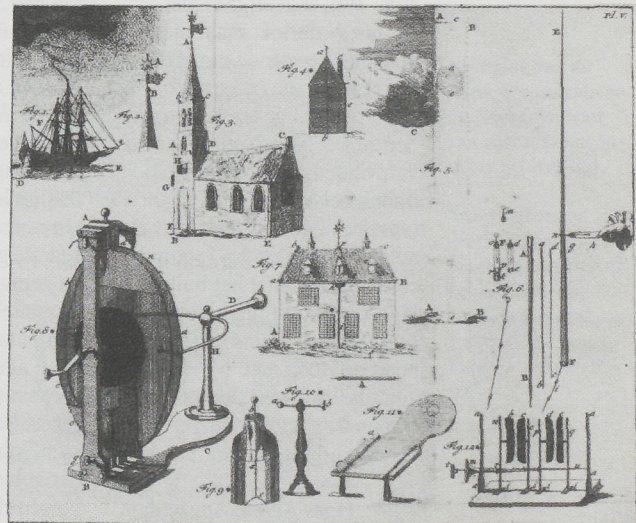
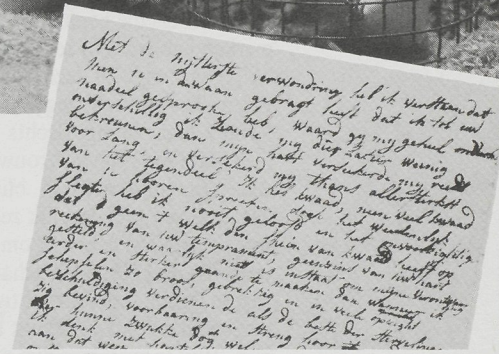
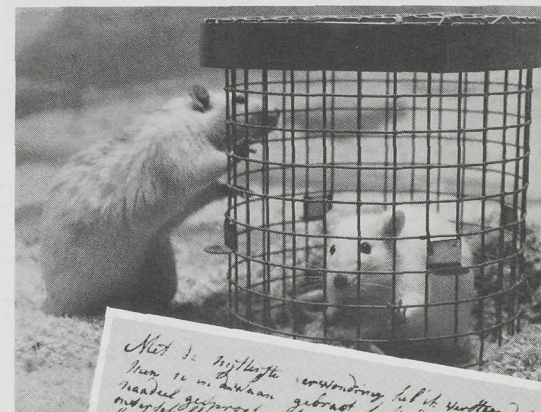
Elektriserend

Auteurs uit zeven disciplines waren nodig voor een schets van het werk van Van Marum (1750-1837); een 'elektriserend geleerde'. **35**

Rubrieken

Ingezonden 2
Erik Jurgens 7
De wetenschap van J.A.A. van Doorn 24
Thea Dukkers van Emden 30
Uitgezocht 38
Signalement 40

Een nationale geestelijke schoonmaakactie. Dat wil ex-EO-directeur Bert Dorenbos. In gesprek met een omstreden evangelist. "Een samenleving die de uitweg zoekt in rubber en niet in trouw, ontrafelt zichzelf."

GERHARD BROERS EN JULES PRAST

De kruistocht van Bert Dorenbos

Een fantasieloos kantoorgebouw op het industrieterrein van Nijkerk. Van buiten onderscheidt het pand zich in niets van de omliggende bedrijfshuisvesting. Binnen blijkt echter dat schijn bedriegt. Een deur geeft toegang, niet tot een commerciële onderneming, maar tot een rommelig vertrek, waarin een half dozijn vrijwilligers van alle leeftijden koortsachtig in de weer is om hopen propagandamateriaal verzendklaar te maken.

De ruimte is bezaaid met folders van het bijbelleesplan, exemplaren van de 'Schreeuw om Leven'-krant en het Da Costa-pamflet. Israëlitische vlaggen en andere decoraties doen vermoeden dat de joodse natie tussen deze muren hoog staat aangeschreven. Maar ook van de gezichten van de medewerkers straalt ons reeds de levensblijve zendingssijver tegemoet, die het handelsmerk lijkt te zijn van een bepaalde categorie christelijke evangelisten.

We zijn te gast bij *drs. L.P. Dorenbos* (45) en zijn *Rainbow-organisatie*.

Onder deze vlag ('De regenboog, als teken van hoop, als waarschuwing, als boog rondom de troon in de hemel, is de permanente oproep tot bekering') preekt hij trouw en liefde als remedie tegen zulke symptomen van maatschappelijke verloedering als abortus provocatus, euthanasie en aids.

De afgelopen zomer bestookte Dorenbos het land met een waar offensief. Hij kwam op het idee om op het strand van Zandvoort een kuis sjaaltje uit te delen aan schaars geklede zonzonbidsters. Plaatsen waar vieze boekjes te koop lagen, werden door hem demonstratief tot 'pornografisch besmet gebied' verklaard. Een poging om in Veenendaal een openbare verbranding van sexbladen te houden, liep schipbreuk op een lokale politieverordening. En ook de voorgenomen oprichting van een bijbels attractiepark in de Flevopolder werd, na protesten uit de wijde om-

geving, door de gemeente Zeewolde vrijdeld.

De pers stortte zich in de komkomentijd gretig op deze initiatieven. Onder christenen en niet-christenen varieerden de reacties op het optreden van Dorenbos van, soms geamuseerde, verbazing tot onverbloemde irritatie. Spoedig taande de belangstelling echter weer. Maar Dorenbos gaat door met zijn Rainbow-activisme, ook al moest hij aanvankelijk een aantal mislukkingen incasseren. Recentelijk is hij begonnen om zijn pijlen te richten op de mankerende ethiek van het wetenschapsbedrijf. Daarbij neemt hij de Vrije Universiteit als toonbeeld van een christelijke instelling, waar volgens hem niet meer de bijbel, maar de wereld de toon aangeeft.

Als Dorenbos net eens even goed wil gaan zitten om onze vragen te beantwoorden, schiet een scharnier van zijn klapstoeltje los. Hij veert overeind, op zoek naar pen en papier. Alsof hij het anders zou vergeten, mompelt hij onafgebroken voor zich uit: "Stoel stuk, dank u." Deze woorden schrijft hij uiteindelijk op een briefje, dat hij op het gammele meubelstuk legt om anderen op het gevaar van verzakking te attenderen. Het is tekenend voor de man en voor zijn wat impulsieve aanleg. Zijn ideeën volgen elkaar soms zo snel op, dat hij moeite heeft ze zelf vast te houden. In zijn vorige betrekking als directeur van de Evangelische Omroep heeft deze karaktereigenschap wel eens spanningen binnen de organisatie teweeggebracht, geeft hij later in het gesprek ruitertlijk toe.

Toch maakt Dorenbos niet de indruk alleen bij het moment te leven. Zijn maatschappelijke carrière, van economiestudent (aan de VU) naar projectontwikkelaar bij de Amro Bank, en vervolgens van omroepdirecteur naar voltijds 'boeteprediker', geeft het beeld te zien van een toenevende radicalisering. Het evangelisatiewerk is bij hem steeds meer centraal komen te staan; nu heeft hij zijn leven geheel in dienst daarvan gesteld.

Wat zijn uw plannen op de korte termijn?

Dorenbos: "Heel krachtig doorgaan en de Waarheid boven de Leugen verheffen. Eenvoudig, direct,

Dorenbos tijdens zijn kruistocht tegen alles wat vies en voos is, in Veenendaal, juli vorig jaar. Leden van linkse gemeenteraadsfracties maakten van de gelegenheid gebruik vóór de persvrijheid te demonstrenen: 'Pornografisch besmet gebied.'

Foto's ANP.

radicaal. De Waarheid is voor mij de bijbel, Jezus." Waarop hij verduidelijkt dat de activiteiten van Rainbow uiteenvallen in twee hoofdgroepen. Het *bijbelleesplan* beoogt Gods Woord onder de aandacht van een groter publiek te brengen. Zelf richt Dorenbos zijn energie echter het meest op een ander terrein, dat van de concrete *ethische kwesties* die in de samenleving spelen.

Zijn stokpaardje bij uitstek is de aids-problematiek. Op dat voorbeeld komt hij telkens terug om te onderstrepen dat alle vormen van maatschappelijke verloedering zijn te herleiden tot de individualistische gedachte dat ieder maar mag doen wat hij wil. Daarin vindt ook de 'sexuele revolutie' haar oorsprong. "De basisvraag van de samenleving," zegt Dorenbos, "is ons vrijheidsbegrip. Kunnen wij daarmee nog wel goed samenleven?" Sprekend over de overheidsvoorlichting over aids en de gratis verstrekking van condooms, wordt hij somber: "Denken wij de kwestie van aids hier in Nederland nu echt op te lossen door in geuren en kleuren zogenaamde 'vrijkaartjes' uit te delen? Een samenleving die de

uitweg zoekt in rubber en niet in trouw, is bezig zichzelf te ontrafelen."

Wij brengen het gesprek van Dorenbos' hartstochtelijke pleidooi voor trouw ('de door God gegeven, ingeschapen basis voor het samenleven') op zijn opvatting over de taak die in de maatschappij voor universiteiten is weggelegd. De verbinding is voor hem klip en klaar. "Het denken is de basis van de huidige problematiek."

Dat biedt ook de mogelijkheid om uit het slop te geraken: "God heeft

'Als je zegt Jezus te willen volgen, kun je niet de Playboy lezen.'

ons het verstand gegeven om het te gebruiken. In het geloof is ons verstand niet uitgeschakeld, daar functioneert het pas." In die erkenning gaat volgens Dorenbos een grote uitdaging voor de universiteiten schuil. Juist zij behoren het door God ge-

geven mensbeeld en andere ethische uitgangspunten, ontleend aan de bijbel, weer ingang te laten vinden in de nu autonome wetenschapsonwikkeling.

In een toespraak voor nieuwe leden van het Studentencorps van de Vrije Universiteit heeft Dorenbos deze 'foeten' eind vorig jaar, hun verantwoordelijkheid voorgehouden. Sprekend in de aula van de VU, zei hij: "Als op enkele honderden meters hier vandaan foetusen worden geaborteerd en patiënten worden vermoord in het aan de Vrije Universiteit gelieerde academisch ziekenhuis, is het louter toeval geworden dat studenten-foeten worden geïnstalleerd. Met de nieuwe ethiek van het leven is aan tenminste een half miljoen van jullie voorgangers het recht ontnomen een kans te maken om te leven en als foet de universiteit te betreden."

"De dictatoriale willekeur van een volwassene, nu reeds zeven jaar gelegaliseerd, bepaalt of iemand wel of niet geboren gaat worden. Als ook de academische aanwas van deze foeten, hier voor me, voortgaat in het

'Ik pak het natuurlijk vanuit een stuk publiciteit op.'

voetspoor der hoogmogende moordenaars, wordt een generatie opgeleid die niet zal terugdeinzen om mee te helpen genetisch, sociaal en financieel zo te manipuleren, dat straks levendgeboren gehandicapten de genadedood krijgen, mensen met een afwijking voor hun eigen kosten moeten opdraaien, de bejaardenoorde speciale sterfkamers hebben en hulp bij zelfmoord als een daad van naastenliefde wordt gezien."

"De eerste processen tegen hen die blijven geloven in de moraal van de absolute bescherming van het leven, zullen niet lang meer op zich laten wachten, met als veroordeling discriminerend gedrag. Reeds nu vraagt de medische staf zich af, of iemand die ethisch een anti-abortus- en anti-euthanasiestandpunt heeft, wel een geaccepteerde plaats kan hebben in het ziekenhuis."

Op de VU veroorzaakten deze uitspraken enige opschudding. Doren-

bos nam herhaaldelijk het woord 'moord' in de mond en bracht zo een voorval uit januari 1987 weer tot leven, toen verpleegkundigen van het VU-ziekenhuis ervan verdacht werden eigenmachtig euthanasie te hebben gepleegd. Directie-secretaris *mr F.J. Faber* van het ziekenhuis verklaart desgevraagd "verwonderd" te zijn over Dorenbos' voorstelling van zaken en hem schriftelijk om opheldering te hebben gevraagd, waarop nog geen reactie is gekomen.

U doet het voorkomen alsof zich in het VU-ziekenhuis een massaslachting afspeelt. Vindt u dat nu wel terecht?

Dorenbos: "Nou ja, in zo'n verhaal voor studenten is het natuurlijk een beetje dramatisch gesteld. Maar ik hoef alleen maar de jaarverslagen van de Inspecteur van de Volksgezondheid erbij te nemen. Daar komen de cijfers vandaan. De cijfers zijn gewoon zo. Daar twijfelt niemand aan."

Er zullen op de VU en in het ziekenhuis mensen zijn die uw verontrusting delen. De praktijk van abortus en euthanasie wordt daar dan ook aan tal van zorgvuldigheidsmaatstaven getoetst. Plaatst u zich met zo'n krasse voorstelling van zaken niet buiten de discussie? "Ik zie dat risico, Maar ik heb de term 'Moord in het VU-ziekenhuis' niet bedacht. Alle grote bladen van Nederland openden daar toen die week mee en een paar dagen later weer. Dus over beeldvorming gesproken! Ik heb getracht te begrijpen wat er in feite gebeurd is. Dat heeft de rechter ook uitgemaakt en dan is het zo. En dan nog, hadden ze het maar zorgvuldig gedaan. Dan was er niets aan de hand geweest, hoewel ik er nog steeds grote problemen mee gehad zou hebben."

Maar er is in deze kwestie toch nog geen uitspraak van de rechter?

"Ja, dat is ook zo. Maar dan nog is het zo dat deze praktijk aan de VU voorkomt."

En bovendien gaat het hier om een incident.

"Ik pak het natuurlijk vanuit een stuk publiciteit op."

Precies. U haakt in op de negatieve beeldvorming rond het VU-ziekenhuis.

U gebruikt dat als stropop om u af te zetten tegen maatschappelijke ontwikkelingen die u niet zinnen.

"Dat is duidelijk. Het verhaal dat ik op de VU gehouden heb, is ook niet nieuw. Wat ik daarin alleen heb willen aangeven, is dat de levensbedreigende ontwikkelingen in het VU-ziekenhuis niet ontstaan bij verplegers en artsen, niet zomaar uit de lucht komen vallen, maar dat zij een basisonderdeel vormen van het medisch-wetenschappelijk en ook theologisch denken aan een Vrije Universiteit. Die lijn zit erin."

Dorenbos is dan ook van plan eigen wetenschappelijke initiatieven te ontplooiën, eventueel een eigen, bijbelgetrouwe universiteit te stichten, die wat hem betreft de naam van *Abraham Kuyper* zou moeten dragen.

Met zijn krasse uitspraken en zijn acties maakt Dorenbos zich kwetsbaar voor kritiek. Voor tegenstanders is het gemakkelijk 'prijsschieten'. Zichtbaar opgewonden geeft hij uiting aan zijn afschuw over de columnist *Jan Blokker* en diens kenschets van de 'christenhonden' van de EO als 'raargekapte ethische weekdieren'. "Jan Blokker", weet Dorenbos, "heeft een ingewortelde haat tegen alles wat maar even met God en religie te maken heeft en zal dus niet nalaten dat op de meest schunnige wijze in de vanouds katholieke krant *de Volkskrant* te zeggen. Met hem heb ik persoonlijk veel medelijden. Mensen die met zo'n grote haat en wrok rondlopen, hebben hulp nodig."

Maar dat christenen belachelijk gemaakt worden, hebben zij voor een belangrijk deel ook aan zichzelf te wijten, vindt Dorenbos. "Niet-christenen weten exact wat Jezus bedoelt. Als ik bij de uitgeverij van *Playboy* kom klagen over porno, dan zeggen ze daar: 'Wij hebben hier de cijfers, weet u wel waar de *Playboy* allemaal gelezen wordt?' Je kunt niet vinden dat de VU niet meer genoeg bijbelgetrouw is en ondertussen in je christelijk huisgezinnetje naar *Veronica* kijken."

Dorenbos geeft ook het voorbeeld van een vrijgemaakte boekhandelaar in Bunschoten-Spakenburg met sexbladen in zijn winkel. Noch de dominee, noch de kerkeraad zijn in staat met deze broeder te spreken, "terwijl ze precies weten welke bladen en wat

voor praktijken er in hun eigen gemeente voorkomen."

Juist daarom richt hij zijn aandacht op enkele Veluwe plaatsen met een overwegend streng gereformeerde bevolking. "Het grootste anti-getuigenis is het ongelofte en de laksheid en de ingeslapenheid van de bijbelgetrouwe christenen zelf. Ik daag al mijn broeders en zusters uit om op dat punt te doen zoals ik doe. Als je zegt Jezus te willen volgen, kun je niet de Playboy lezen. Wat nodig is, is geen evangelisatiecampagne, maar een nationale geestelijke schoonmaakactie, te beginnen bij de bijbelgetrouwe christenen."

'Ik ben bereid met iedereen in discussie te gaan, zeker, meteen, morgen nog.'

Aan het eind van het interview wordt Dorenbos filosofisch. "Ik heb me nu en in de toekomst in te zetten om Waarheid Waarheid te laten. Maar ik denk dat als Jezus nu zou komen, Hij zal voorbijgaan aan al die preekstoelen, aan al die hoogmogende heren en ook aan mij. Hij zou naar de aidspatiënt in Amsterdam toegaan, die een druppel water nodig heeft. Daar ligt nu de problematiek van de samenleving.

Zien wij hier de barmhartige Dorenbos? "Ik ben bereid met iedereen in discussie te gaan, zeker, meteen, morgen nog." Maar zijn waarheid staat bij voorbaat toch al vast? Hij herhaalt: "Met iedereen, zeker." Maar over de sexuologe professor Gerda van Dijk, met wie hij bij de NCRV-televisie in een programma over aids is opgetreden: "Die nep-professor... Ik ben haar maar mevrouw blijven noemen. Ik leen me niet om met haar in discussie te gaan, althans niet op het scherm." Het lijkt erop dat Dorenbos zelf ook nog wel eens stuit op het dilemma dat hij anderen onder de neus wrijft: "Elkaar de voeten wassen is in eigen kring gemakkelijk. Maar doe je het ook daarbuiten?" □

Gerhard Broers en Jules Prast studeren geschiedenis

Da Costa-pamflet

"De VU van nu is een pluriforme instelling, waarin plaats is voor allerlei wind van leer. Een professor fluisterde mij eens toe op zijn kamer dat hij nog de enige was die er geen marxistische ideeën op na hield in zijn vakgroep. De krant *De Waarheid* was overal verkrijgbaar. Het lijkt wel of de communistische celleninfiltratie compleet succesvol is."

'Abraham Kuypers 150 jaar', in: Da Costa-pamflet, 11 november 1987

Moorden

in het VU ziekenhuis te A'dam

Verpleegkundigen van het Ziekenhuis van de Vrije Universiteit te A'dam, zijn gearresteerd wegens het doodspuiten van verschillende patiënten. Ze deden dit zoals ze zeiden: "uit mededogen". Door het z.g.n. roddelcircuit zijn deze moordaanlagen uitgelekt. De afdeling onderzoek van "Schreeuw om leven" wil zo snel mogelijk research gaan doen naar de praktijken die zich in Nederland in verband met euthanasie voordoen. Ons is bekend dat b.v. in de Leyenburg-affaire waar drie ongeboren kinderen werden doorgemaakt in de baarmoeder, één verpleegkundige ons waarschuwde maar anoniem wilde blijven omdat ze anders haar baan zou verliezen. Wij roepen alle verpleegkundigen en artsen, allen die in de gezondheidszorg werkzaam zijn op, zich anoniem tot ons te wenden omtrent euthanasie, vóór en tegenstanders, met verhalen en voorbeelden van de euthanasie-praktijk in Nederland. Waarom: om de moordpraktijken in Nederland te ontmaskeren. Zeker 10.000 patiënten worden elk jaar door doktoren en verpleegkundigen om het leven gebracht. Stuur uw ervaringen per brief naar Stichting Schreeuw om leven, Postbus 1000, 1000 AA Amsterdam. Zoek

"We zijn eruit. De wet blijft. Heel Nederland haalt verlicht adem. Levensgevaarlijk. Nog wel even een paar uitvoeringsaanpassingen. Maar de noodgevallen in het VU-ziekenhuis zouden, indien ze correct waren besproken, aangemeld en geregistreerd, zeer waarschijnlijk niet strafbaar zijn. Waarvan akte. Nederland, pas op uw tellen. Zo is het met abortus ook begonnen: zorgvuldigheidsregels opgesteld als doekje voor het 'bloeden', met de voeten getreden in de praktijk. Dus ook met euthanasie. Zand in de ogen strooien en de insulinespuit bij de hand."

'Hoera, de wet blijft: leve de wet', in: Da Costa Pamflet, 28 januari 1987

Het van weinig fijngevoeligheid getuigende omslag van het Da Costa-pamflet van 28 januari 1987, dat verwijst naar de euthanasie-kwestie in het VU-ziekenhuis.

Fragment uit het Da Costa-pamflet van 28 januari 1987.